

OKULLARDA KARŞILAŞILAN ÖRGÜT YANLISI ETİK OLMAYAN DAVRANIŞLAR HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ*

TEACHERS' OPINIONS ON UNETHICAL PRO-ORGANIZATIONAL
BEHAVIORS ENCOUNTERED IN SCHOOLS

Mukadder BOYDAK ÖZAN

Prof. Dr., Eğitim Fakültesi,
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı,
Fırat Üniversitesi,
Elazığ/Türkiye.
Prof. Dr., Faculty of
Education, Department of
Educational Management,
Fırat University,
Elazig/Turkey.
mboydak@firat.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-
5690-6985

Ahmet Alper KARAGÖZOĞLU

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı,
Elazığ/Türkiye
Dr., Ministry of Education,
Elazig/Turkey.
alperkaragozoglu@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-
5416-7274

Murat DEMİRKOL

Öğr. Gör. Dr., Bilgisayar
Teknolojileri Bölümü,
Kovancılar MYO,
Fırat Üniversitesi,
Elazığ/Türkiye.
Lect. Dr., Department of
Computer Technology,
Kovancilar Vocational
School,
Fırat University,
Elazig/Turkey.
mdemirkol@firat.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-
3108-3219

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1328618

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 17.07.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 01.01.2024

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Boydak Özkan, M., Karagözoğlu, A. A., & Demirkol, M. (2024). Okullarda Karşılaşılan Örgüt Yanlısı Etik Olmayan Davranışlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 6(14), 6-22.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

intihal.net

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu araştırmanın amacı resmî okullarda görev yapan öğretmenlerin, okul müdürlerinin örgüt yararına sergiledikleri etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmıştır. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi gören 38 öğretmen ile gönüllü olarak yürütülmüştür. Araştırmada öğretmenlerin görüşlerini belirleyebilmek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiş ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerden alınan görüşler çerçevesinde, okul müdürlerinin örgüt yararına sergilediği etik dışı davranışların; kuruma maddi kaynak sağlamak, kurum imajını korumak, siyasilerin ve paydaşların baskısını önlemek amacıyla yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların etik ilkeler konusunda hassas olduğu görülmektedir. Okul müdürünün örgüt yararına sergilediği etik dışı davranışların, örgütün; işleyişini bozabileceği, kültürüne ve imajına zarar vereceği, itibar yitimine uğrayacağı ifade edilmektedir. Araştırmada elde edilen başka bir bulgu; katılımcıların, örgüt yararına etik olmayan davranışların örgüte büyük zarar vereceği ve hukuki sorunlarla karşı karşıya kalılabileceği algısına sahip olduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Yararına Etik Olmayan Davranışlar, Etik, Okul Müdürü, Öğretmen

Abstract: The aim of this research is to examine the views of teachers working in public schools about the unethical behaviors of school principals for the benefit of the organization. This study was designed in the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods. The research was carried out voluntarily with 38 teachers who received a non-thesis master's degree in the field of Educational Administration at the Fırat University Institute of Educational Sciences in the 2022-2023 academic year. In the research, a semi-structured interview form was developed in order to determine the opinions of the teachers and the descriptive analysis method was used. Within the framework of the opinions received from the teachers, the unethical behaviors of the school principals for the benefit of the organization; It was found that it was done in order to provide financial resources to the institution, to protect the image of the institution, and to prevent the pressure of politicians and stakeholders. It is seen that the participants are sensitive about ethical principles. The unethical behaviors of the school principal for the benefit of the organization, the organization; It is stated that it may disrupt its functioning, damage its culture and image, and cause loss of reputation. Another finding obtained in the research is that the participants; It shows that they have the perception that unethical behaviors for the benefit of the organization will cause great harm to the organization and that they may face legal problems.

Key Words: Unethical Behaviors for the Benefit of the Organization, Ethics, School Principal, Teacher

Giriş

Etik kavramının geçmişten günümüze birçok tanımı yapılmıştır. Etik, farklı meslek alanları arasında tarafların kaçınması veya uyması gereken davranışların tamamı biçiminde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022). Bazı filozoflara göre, etik, ahlakın felsefi düzlemde incelenmesidir (Feldman, 2016). Bu durumda ahlak ile ahlâk felsefesi arasındaki ayırmadan söz etmek gerekmektedir. Ahlak belli bir dönemde belli bir toplum tarafından kabul edilen değerler ve ilkeler bütünüdür.

Etik (ahlak felsefesi) ise ahlaki meselelerin özüne ve temeline ilişkin kavramları ve ilkeleri araştıran felsefe dalıdır (Grünberg, 2005).

Etik, yanlış ve doğru davranış teorisi; teorinin pratiğe dönüştürülmüş hali ise ahlaktır. Ahlâkî ilkeler yerine etik prensiplerden; etik yerine ahlâkî davranış biçiminden bahsetmek daha doğru olabilir. Etik, insan davranış prensipleri; ahlâk da belirlenen prensiplerin kısmi biçimde uygulanması durumudur (Billington, 2011). Etik dışı davranış ise, başkaları üzerinde zarar verici sonuçları olan yasa dışı veya toplum için ahlâkî olarak kabul edilemez davranışlar olarak ifade edilir (Brass, Butterfield ve Skaggs, 1998).

Yönetim ve organizasyon literatüründe etik dışı davranışlara yönelik kuramsal ve ampirik çalışmalara rastlanmaktadır. Son zamanlarda ise örgüt yararına etik olmayan davranışlar akademik camiada ilgi konusu olmuştur (Coşkun ve Ülgen, 2017; Ulu, 2021). Etik olmayan örgüt yanlısı davranış, kuruluşun veya üyelerinin (örneğin liderler) etkin işleyişini teşvik etmeyi amaçlayan ve temel toplumsal değerleri, adetleri, yasaları veya uygun davranış standartlarını ihlal eden eylemler olarak tanımlanır (Umpress ve Bingham, 2011).

Etik olmayan örgüt yararı kapsamına giren davranışlar ikiye ayrılır: Birincisi resmî iş tanımlarında belirtilmeyen veya üstler tarafından emredilmeyen, ancak örgüte fayda sağlamak veya yardım etmek için gerçekleştirilen örgüt yanlısı davranışları, ikincisi ise ürünün tehlikeleri hakkında bilgi vermemek, stok bilgilerinde yanlış bilgi verme gibi davranışları içermektedir (Umpress, Bingham ve Mitchell, 2010).

Umpress ve Bingham (2011), örgüt yararına sergilenen davranışların üç sınır koşulu olduğunu ifade etmiştir. Birincisi, şursuz ihmal içeren veya hatalı işle ilgili eylemler. Örneğin, bir çalışanın kusurdan haberi olmadığı için ürün kusurunu müşterilere bildirmemesi. Bu eylemler örgüte kasıtlı olarak fayda sağlamak amacıyla yapılmadığından, etik olmayan örgüt yanlısı davranış teşkil etmez. İkincisi, iş görenler yardım etmeyi amaçlamış olsalar da eylemlerinin sonucu niyetleri bakımından tutarsız olabilir. Örnek olarak bir çalışan, örgütü korumak amacıyla potansiyel açıdan suçlayıcı bilgi veya belgeleri imha etmeyi tercih edebilir, fakat bu belgelerin ortadan kaldırılması herhangi bir kurumsal fayda ile sonuçlanmayabilir. Etik olmayan davranışların nihai sonucu önemlidir. Üçüncüsü, örgüt ya da üyeleri değil, öncelikle kendine fayda sağlama niyetiyle gerçekleştirilen etik olmayan davranışlar örgüt yararına etik olmayan davranış olarak kabul edilmez. Bu sınırlardaki odak nokta örgüte kasten fayda sağlama, eylemin sonucunun tutarlı olması ve kişisel fayda gözetilmemesidir.

Örgüt yararına etik olmayan davranışlar diğer örgütlere, sosyal kurumlara, örgüt dışında yer alan müşterilere vb. paydaşlar aleyhine gerçekleştirilmektedir. Hatalı olduğu bilinen bir ürünün müşteriye bilinçli olarak kusuru bildirilmeden satılması, örgütün gerçekleştirdiği işin veya ürettiği ürünün çevreye verdiği zararların kamuoyundan yahut resmî otoritelerden gizlenmesi, muhasebe işlemlerinde usule aykırı işlemler yapılarak vergi kaçırılması gibi sosyal toplum kurallarına aykırı

olmasına rağmen, örgütün menfaatlerine olan bu tür ahlaki olmayan davranışlar örgütler tarafından sergilenenmektedir (Coşkun ve Ülgen, 2017).

İş görenler bazen çalıştıkları örgüte fayda sağlamak için etik dışı davranışta bulunabilirler (Thau, Pitesa, Mitchell, ve Pillutla, 2015). Volkswagen'in araçlarındaki emisyon fiyaskosu, Wells Fargo'nun yanıltıcı biçimde yapılan satış uygulamaları, ya da Uber'in gizlilik ihlalleri, kurumsal görev suistimalleri küresel iş dünyasının değişmeyen gerçeğidir (Epley ve Kumar, 2022; Hosain, 2019). Ashforth ve Anand (2003) örgütleriyle güçlü bir şekilde özdeşleşen bireylerin, kişisel ahlaki standartları göz ardı etmeyi ve muhtemelen örgüt dışındakilerin aleyhine olsa da örgütün lehine eylemlerde bulunmayı seçebileceklerini iddia etmektedir.

Örgüt yararına etik olmayan davranışlar, örgüt menfaati gözetildiği için verimlilik, etkinlik, kârlılık gibi rasyonel göstergeler açısından kısa vadede örgüte maddi anlamda katkı sağlayabilir fakat uzun vadede örgüt; itibar kaybı, maddi tazminat ödemeleri, satış gelirlerinde ve hisse değerinde düşüş, çalışan ve müşteri kaybı ve neticede iflasla dahi karşılaşabilir (Coşkun ve Ülgen, 2017).

VW grubunun "Dieselgate" olarak adlandırılan skandalı birçok ülkede çok yönlü hukuki tartışmaları gündeme getirmiştir. Dünya çapında tahminen 11 milyon VW grubu dizel arabada emisyon manipülasyonu yapılmıştır. Bu manipülasyon, VW tarafından geliştirilen emisyon testlerinde devreye giren bir yazılım (software) yolu ile yapılmış ve böylece emisyon değerlerinin testlerde standartlara uygun çıkması sağlanmıştır. VW'in dizel motorlardaki emisyon manipülasyonunu ilk tespit eden ülke ABD bu hilekârlığa ilişkin hukuki ve cezai müeyyideler ile gündeme gelmiştir (Pinar, 2016). Skandalın ortaya çıkmasının ardından Ceo Martin Winterkorn istifa etmiş. Yeni Volkswagen Grubu CEO'su Matthias Müller VW'in yıkılan imajı için hemen imaj restorasyonuna başlamıştır (Çetin ve Toprak, Yıl 2016).

İşletme örgütlerinde örgüt yararına etik dışı davranışların incelendiği araştırmaların uluslararası ve ulusal yazında kısıtlı olduğu görülmektedir. Detaylı literatür taraması sonucunda okul örgütüyle ilgili örgüt yararına etik dışı davranışlarla ilgili araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda okulların yönetiminde örgütün amaçları doğrultusunda varlığını sürdürmesi için başvuru olan örgüt yararına etik dışı davranışların incelenmesi önemli görülmektedir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, katılımcıların anlatılarının politika yapıcılara ve uygulayıcılara bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, resmî okullarda görev yapan öğretmenlerin, okul müdürlerinin örgüt yararına sergiledikleri etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu ana amaç doğrultusunda öğretmenlerin, görev yaptıkları okullarda örgüt yararına etik dışı davranışların sergilenip sergilenmediği ve etik dışı davranışlar var ise okul yöneticisinin sergilediği bu tarz davranışlara ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yönetici olmaları

durumunda örgüt yararına etik dışı davranışlara yaklaşımlarının nasıl olacağı ve bu tarz davranışların olası sonuçlarına ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Resmî okullarda görev yapan öğretmenlerin, okul müdürlerinin örgüt yararına sergiledikleri etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerinin ortaya konmasını amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) desenindedir. Yunanca görünümeler anlamına gelen fenomen kelimesinden türemiş olan fenomenoloji kendi deneyimlerimizin, nesnelere ve olayların bize nasıl göründüklerinin incelenmesidir (Holt ve Sandberg, 2013). Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Bize tamamen yabancı olmayan ancak tam olarak anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmada uygun bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Fenomonolojik desen; birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerini tanımlanmasıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015; Creswell, 2018).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışmaya Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi gören 38 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı (yargısal) örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır (Balci, 2005). Amaçlı örneklemede ana olguyu anlamamızda bize en iyi şekilde yardım edecek bireyler seçilir (Creswell, 2017). Diğer bir ifadeyle araştırmacı katılımcıları belirli gereklilikleri karşılayacak şekilde oluşturur (Cohen, Manion ve Morrison, 2021). Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Uygulamacıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Branş	Kıdem	Katılımcı	Cinsiyet	Branş	Kıdem
K1	Erkek	Türkçe	11	K20	Kadın	Türk Dili ve Edebiyatı	9
K2	Erkek	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	7	K21	Kadın	Türk Dili ve Edebiyatı	8
K3	Erkek	Matematik	10	K22	Kadın	Sınıf	8
K4	Erkek	İngilizce	7	K23	Kadın	Sınıf	14
K5	Erkek	Özel Eğitim	13	K24	Kadın	Rehberlik	6
K6	Erkek	Fen Bilgisi	15	K25	Erkek	Rehberlik	12
K7	Kadın	Okul Öncesi	16	K26	Kadın	Okul öncesi	13
K8	Erkek	Bilişim Teknolojileri	21	K27	Kadın	Türkçe	10
K9	Kadın	Okul öncesi	9	K28	Kadın	Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	8
K10	Erkek	Sınıf	11	K29	Erkek	Görsel Sanatlar	11

K11	Erkek	Beden Eğitimi	6	K30	Kadın	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1
K12	Kadın	Sınıf	12	K31	Kadın	Bilişim Teknolojileri	16
K13	Kadın	Sınıf	11	K32	Kadın	Fen Bilgisi	14
K14	Kadın	Türk Dili ve Edebiyatı	6	K33	Kadın	Beden Eğitimi	4
K15	Kadın	Müzik	8	K34	Kadın	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	3
K16	Erkek	Türkçe	9	K35	Erkek	Müzik	17
K17	Erkek	Felsefe	18	K36	Kadın	Okul öncesi Bilişim Teknolojileri	4
K18	Kadın	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	8	K37	Erkek	Teknolojileri	15
K19	Kadın	Okul Öncesi	11	K38	Kadın	El Sanatları	10

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 15 erkek, 23 kadın öğretmenin katıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin kıdemleri 1 ile 21 yıl arasında değişmektedir. Branş ve okul düzeyinde farklı öğretmenler araştırmada bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında sorular esnektir, genellikle her katılımcıdan spesifik veriler toplanır, görüşmenin büyük bir kısmı açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan oluşur (Merriam, 2015). Görüşme sorularının hazırlanması öncesinde öncelikle kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi amacıyla ilgili alanyazın incelenmiştir. Taslak görüşme formundaki sorular buna göre hazırlanmış, nitel araştırma konusunda deneyimli iki akademisyenin görüşlerinden yararlanılarak görüşme formuna son hali verilmiştir. Uzman görüşleri ve pilot uygulama sonucunda son halini alan görüşme formuna ait sorular, araştırmacının esas katılımcılarına yöneltilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara "Çalıştığınız okulda örgüt yanlısı etik olmayan davranışla karşılaştınız mı?, Okul müdürünün örgüt yararına sergilediği etik olmayan davranışın okula sağlayacağı fayda ve zarar hakkında görüşleriniz nelerdir?, Çalıştığınız okulda yönetici olsanız, bu tür davranışlara yaklaşımınız ne olurdu?, Örgütün yararı mı, etik mi önceliğiniz olurdu?, Sizce bu tür davranışların muhtemel sonuçları nedir?, Örgüt açısından hukuksal sorunlar doğurur mu?" gibi sorular sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde "betimsel analiz" yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; analiz için çerçevenin oluşturulması, temaların tespiti, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Betimsel analiz, anlatıları aktarmak için kişi ve yer betimlemelerine detaylı şekilde yer verir (Creswell, 2017). Anlatılara

doğrudan yer vermek nitel araştırmalarda kullanılması gereken geçerlik stratejilerinden biridir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiş ve metin içerisinde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmada görüşme formları ile öğretmenlerden elde edilen yanıtlar incelenerek tüm (n=38) görüşme formları geçerli kabul edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın betimsel geçerliğini sağlamak için araştırmacı çeşitlemesine gidilmiştir. Betimsel geçerliği elde etmenin yollarından biri de verilerin toplanması ve yorumlanmasında birden çok araştırmacının kullanılmasıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Araştırma üç kişi ile yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından, araştırmanın betimsel geçerliğini sağlamak için katılımcılardan gelen yanıtlar bağımsız bir şekilde okunmuş, görüş ve algıları belirten önemli cümleler belirlenmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir. Ayrıca katılımcıların kendilerini açık bir şekilde ifade edebilmeleri için; çalışmada gerçek isimlerinin kullanılmayacağı belirtilmiş ve her katılımcıya farklı bir kod isim verilmiştir. Gizliliği korumaya yönelik olarak katılımcılar K1., K2., ... olarak kodlanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcılardan elde edilen görüşler doğrultusunda aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

Okul Müdürünün Örgüt Yararına Sergilediği Etik Dışı Davranışlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştığı okullarda, okul müdürlerinin örgüt yanlısı etik dışı davranış sergilemesine şahit olup olmadıklarını belirlemek amacıyla görüşme formundaki ilk soru "Çalıştığınız okullarda örgüt yanlısı etik olmayan davranışla karşılaştınız mı?" şeklindedir.

Katılımcılardan K7, K11, K19 ve K31; okul müdürlerinin örgüt yanlısı etik olmayan davranış sergilediğini belirtmiştir. Katılımcılar bu davranışların, ders saati dışında yapılması gereken toplantıların ders saatinde yapılması, destekleme kurs yönergesine uygun davranılmaması, Tübitak projelerindeki ödeneklerin amacı dışında kullanılması, okulun imajına zarar verecek olayların gizlenmesi veya soruşturma ile değil kişisel ilişkilerle çözüm bulmaya çalışılması, veli ve siyasilere baskılarına maruz kalmamak amacıyla öğretmenlerden öğrenci notları için yüksek not talep edilmesi olduğunu söylemişlerdir. Diğer 34 katılımcı; okul müdürlerinin örgüt yararına etik olmayan herhangi bir davranış sergilemediğini ifade etmiştir. Okul müdürlerinin örgüt yanlısı etik dışı davranışların öğretmen, öğrenci ve velileri memnun etmek veya kurumsal imaja zarar gelmemesi amacıyla sergiledikleri görülmüştür. Bu davranışlarda genellikle okul yöneticilerinin bireysel faydadan ziyade kurumun örgütsel menfaatlerini gözettilerini söyleyebilir. Katılımcıların okul müdürünün örgüt yararına sergilediği etik dışı davranışlara ilişkin görüşleri aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

K7: *Ders saatlerinde öğretmenler kurulu toplantısı yapması. Derslerden sonra yapıldığında öğretmenler isteksiz olup bir an önce gitmeyi düşünebilir. Ders saatlerinde yapılması etik değil ama örgütün işleyişi bakımından faydalıdır. Velilerden hiçbir şekilde başış ya da yardım adı altında ücret alınmayacağı söylene de velilerden okul aidatı alması. Velilere karşı öğretmenin gerçek olmayan beyanlarla korunması veya öğrencinin yazılıdan veya ödevden aldığı notun düşük olmasına rağmen öğrencinin lehine notunun yükseltilmesi gibi olaylarla karşılaşıyorum.*

K11: *Okul müdürünün okulda karşılaştığı bir taciz olayında okulun imajını zedelememek için veliyi okula çağırarak olayın üstünü kapatması. Destekleme ve yetiştirme kursları kapsamında yönergede belirtilen sayının (10 öğrenci) altına düşmesine rağmen öğretmenlerin ek ders ücreti alması ve öğrencilerin kursa devam etmeleri için kursları kapatmaması. Tübitak projesi için gelen ödeneğin okulun diğer giderleri için harcandığını biliyorum. Okul müdürünün, okulunu Milli Eğitim Müdürlüğü ve veli baskısından kurtarmak için öğrencilere geçer not verilmesini istemesi...*

K19: *Siyasî ve ekonomik gücü olanların öğrenci kayıt isteklerini reddetmemek için birkaç kişilik boşluk bırakılır. Okul müdürünün okulun ihtiyaçlarını gidermek için esnaflardan veya siyasi kişilerden beklentisinin olması, para istemesi etik olarak uygun görünmese de sonuç itibarıyla okulun ihtiyacı karşılanmakta ve eğitim öğretim hizmetini kolaylaştırmakta. Okula katkı sağlayacağı düşünülen velilerin istekleri yerine getirilmeye çalışılır.*

K31: *Eski çalıştığım bir okulda okul müdürümüz velilere yanıltıcı bilgi veriyordu.*

Örgüt Yararına Sergilenen Etik Olmayan Davranışın Okula Nasıl Yansıdığına İlişkin Bulgular

Okul müdürünün örgüt yararına sergilediği etik olmayan davranışın okula sağlayacağı fayda ve zararlar hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların tamamı örgüt yararına da olsa okul müdürünün etik olmayan davranış sergilemesinin kuruma zarar vereceğini ifade etmiştir. Katılımcılar genel olarak etik ilkelerin dışına çıkılmaması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Çünkü kurallara uyulmaması veya kuralların esnetilmesinin kuruma olan güveni azaltabileceği, verilen tavizlerin yenilerine yol açabileceği dile getirilmiştir. Bu kapsamda öne çıkan öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

K7: *Genel itibarıyla bir kez dahi olsa bir kural çiğnenirse veya etik olmayan davranış sergilenirse bunun arkası kesilmez. Ancak okul yararına olduğu düşünülmeye etik olmayan davranışlar esası bozmamak üzere yapılıyor. O an içinde okula yarar sağlıyor diye düşünülüyor. Bence örgüt yararına etik dışı hareketlerin olağan hale gelmesi en kötü durum.*

K8: *Öğrenci veya veli tarafından tespit edilirse okula karşı büyük bir güven kaybı olur.*

K14. Okulun işleyişini bozabilir.

K19: Kısa vadede geçici çözüm olsa da günü kurtarma açısından yararlı görülmekte, uzun vadede "Daha önce yapıldı, şimdi neden olmasın?" durumları ortaya çıkacak. Farklı durumlar içinde örgüt yararına da olsa etik dışı uygulamalar kuruma zarar verecektir. Yönetmeliklerde, mevzuatlarda açık aranacak veya usulsüz işler yapılmasında sakınca görülmeyecektir.

K25: Okulun imajını zedeler.

K31: Okul müdürüne olan güvenimizi sarstı.

K34. Okul müdürüne karşı güven azalır.

K38: Okul kültürüne ve imajına zarar verir.

Öğretmenlerin Örgüt Yararına Etik Dışı Davranış Niyetine İlişkin Bulgular

Katılımcıların okul müdürü olması durumunda örgüt yararına etik olmayan davranışları mı sergileyeceklerini yoksa etik ilkeleri mi dikkate alacaklarını öğrenmek amacıyla "Çalıştığınız okulda yönetici olsanız, örgütün yararı mı, etik mi önceliğiniz olurdu?" sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya katılımcılardan K14, K16, K18, K22 örgüt yararına etik olmayan davranışları sergileyebileceklerini, kendileri için örgütün daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda dikkatlere sunulmuştur:

K14: Örgütün devamlılığı için örgüt yararına etik dışı davranışlar sergileyebilirim.

K16: Yerine ve konusuna göre değişirdi tavrım. Bazen örgütün bazen de toplumun yararını düşünmek icap edebilir. Örgütüm benim için önemli...

K18: Olaya göre değişirdi galiba, ama örgüt yararı ağır basardı.

K22: İkisini birlikte yürütmek amacım olurdu. Etik çok önemli bizler için evet ama önceliğim örgüt yararı olurdu sanırım.

K2: Etik ve kanunlar önceliğim olur.

Örgüt Yararına Etik Dışı Davranışların Muhtemel Sonucuna İlişkin Bulgular

Katılımcılara örgüt yararına etik dışı davranışların muhtemel sonucu hakkında görüşlerini almak üzere "Sizce bu tür davranışların muhtemel sonuçları nedir? Hukuksal sorunlar doğurur mu?" sorusu yöneltilmiş ve şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

Katılımcıların büyük çoğunluğu örgüt yararına etik dışı davranışların idari ve adli sorunlara sebep olacağına vurgu yapmıştır. Katılımcılardan K7, K17 ve K23; Örgüt yararına etik dışı davranışların herhangi bir hukuki sorun oluşturmayacağını, hukukun caydırıcı olmadığını, yapılan işlerin hukuka uydurularak veya gizlenerek bir şekilde icra edildiğini belirtmişlerdir.

Bu bağlamda K7: "Bu tür davranışlar yapılmadan önce yöneticiler tarafından zaten hukuksal kılıfına uydurulmuş oluyor. O yüzden yöneticiler örgüt yanlısı etik olmayan davranışların sergilenmesinde bir sakınca görmüyorlar. Çünkü işin hukuki boyutunu hallettikleri için vicdanımız rahat diyorlar." şeklinde görüş bildirmiştir.

K17: Resmîyete dökülmeyen işlerin hukuksal açıdan sorun oluşturmayacağını düşünüyorum.

Diğer katılımcılar hukuki olarak sorun doğuracağını ifade etmiştir. Aşağıda örgüt yararına etik dışı davranış sergileyen okul müdürünün hukuki sorunlar yaşayacağını ifade eden katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir.

K19: Para ile ilgili konularda idari ve adli soruşturma açılabilir.

K31: Yapılan işler her ne kadar örgüt yararına olsa da etik dışı davranış sergileyen müdür hukuk ile karşılaşır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, MEB resmî kurumlarında görev yapan bazı öğretmenler, okul müdürlerinin örgüt yararına etik dışı davranışlar sergilediğini ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ise okul müdürlerinin örgüt yararına etik olmayan davranışlar sergilemediğini belirtmiştir. Katılımcıların ifade ettiği örgüt yararına etik olmayan davranışlar; ders saatinde toplantı yapılması, amacı dışında para harcanması, destekleme ve yetiştirme kurs yönergesine uygun hareket edilmemesi, örgütü dış paydaşların baskısından kurtarmak amacıyla yanlı not değerlendirmesi talebine olumlu yanıt vermesi ve velilere yanıltıcı bilgi verilmesidir.

Araştırmada, bazı okul müdürlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) öğretmenin ek ders ücreti alması için yönergeye uygun olmayan (Kursiyer sayısının 10'dan az olmaması esastır.) şekilde kursu devam ettirdiği, öğretmene haksız bir şekilde finansal kaynak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bazı okul müdürlerinin kamu kaynaklarını keyfî bir şekilde kullandığına ve kamu zararına sebep olduğuna işaret etmektedir. Kamu kaynaklarının keyfî kullanımı, kamu zararı oluşturmak etik olmamakla beraber yasal değildir. Katılımcılardan bazıları ise bu konuda, destekleme yetiştirme kursunun kapatılmamasının öğrenciyi mağdur etmeme amacı taşıdığını ifade etmiştir. Okul müdürü her iki durumda da örgüt yararına etik dışı davranış sergilemektedir. Sonuçta bu durum okul müdürlerinin etik ikilem yaşadıklarını da göstermektedir.

Destekleme ve yetiştirme kurslarındaki bazı olumsuz gelişmeler Sayıştay raporlarında da yer almıştır. T.C. Sayıştay Başkanlığı (2020) Millî Eğitim Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda "Destekleme ve yetiştirme kursları için ek ders ücretinin %100 fazlasıyla ödenmesi ve bu kurslar için belirlenen 10 saatlik sınırlamaya uygulamada riayet edilmemesi, destekleme ve yetiştirme kursları kapsamında derse girmeyi hafta içi ek derse girmekten daha cazip hale getirmekte, okullarda görevli kadrolu öğretmenler alanlarında ihtiyaç olduğu halde aylık karşılığı dışında hafta içinde derse girmeyip hafta sonunda aynı alanda 19 saate

kadar destekleme ve yetiştirme kursuna katılırken, bahse konu ihtiyaç için ders ücreti karşılığında öğretmen görevlendirilmek suretiyle kaynakların etkin ve verimli kullanılmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.” şeklinde görüş belirtilmiştir.

Araştırmanın finansal kaynaklı bir başka örgüt yararına etik dışı davranışı, TÜBİTAK projelerindeki ödeneklerin amacı dışında kullanılması, karşılıklı fayda esasına dayalı olarak velilerden yardım ve bağış talep edilmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okulların kaynak yetersizliğinden dolayı örgüt yararına etik dışı davranışlar sergilemesi oldukça önemli bir bulgudur. Hoşgörür ve Arslan (2014)'ın araştırmalarında ulaştıkları; aktarılan yetersiz kaynaklarla okulu ayakta tutabilmenin zor olduğu ve okulların ek kaynaklar yaratmak durumunda kaldığı sonucu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Altunay (2017), Çinkır (2010), Toker Gökçe ve Uslu (2018) eğitim finansmanındaki kaynak yetersizliğinin Türk eğitim sisteminin en temel sorunu olduğunu, okulları da doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilediğini ve bu sorunla okul müdürlerinin muhatap olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılar örgüt yararı için etik dışı sergilenen davranışın örgütün işleyişini bozabileceğini, kültürüne ve imajına zarar vereceğini, itibar yitimine uğratacağını ifade etmiştir. Epley ve Kumar (2022) etik olmayan davranışların örgütün itibarını zedeleyeceğini, çalışanın motivasyonunu düşüreceğini, düzenleme maliyetlerini artıracaklarını ve sonuç olarak örgütü tamamen olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu katılımcılardan bazılarının örgütün faydası için etik dışı davranabilecekleri, büyük bir çoğunluğunun ise kesinlikle etik ilkeler ışığında hareket edecekleri yönündedir. Katılımcılardan bazıları örgüt yararına etik dışı davranış sergilemenin olağan bir hâl alabileceğini ifade etmiştir. Aydın (2016) araştırmasında, bu görüşe benzer olarak iş görenin, etik dışı davranışları örgütün yarar sağlayacağını düşündüğü için ussallaştırabileceğini vurgulamıştır. Shu (2015) araştırmasında, çalışma arkadaşlarının etik dışı örgüt yanlısı davranışları ile bireysel davranışları arasındaki ilişkide ahlaki gerekçelendirmenin aracı bir rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda en büyük tehdit, işgörenlerin, örgüt yararına sergilenecek etik dışı davranışları örgütün amaçlarına hizmet ettiği düşüncesiyle içselleştirmesi olacaktır. Bunun sonucunda örgüt ahlaki kayıtsızlığa eğilim gösterecektir.

Araştırmada elde edilen son bulgular, katılımcıların; örgüt yararına etik olmayan davranışların örgüte büyük zarar vereceği ve hukuki sorunlarla karşı karşıya kalılabileceği algısına sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuç öğretmenlerin kamu yönetiminde etik davranış kurallarından biri olan hukukiliğe (Çalık, 2012) (kanunlara ve etik kodlara uygun davranma) sadık olduğunu göstermektedir. Hosain (2019) örgüt yanlısı etik olmayan davranışların istenmeyen sonuçlarından birinin de yasal işlem uygulanması olduğunu vurgulamaktadır. Shu (2015) örgüt yararına etik dışı davranışlar kontrol altına alınmazsa diğer örgüt üyelerine de bulaşabileceğini ve yayılabileceğini ifade etmiştir.

Bu araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara genel olarak bakıldığında katılımcıların kıdem, cinsiyet ve bransa göre etik anlayışında farklı bir bakış açısı olmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusunun Shu (2015), Uzunbacak ve diğerlerinin (2019) araştırmalarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Sonuç olarak sınırlılıklar ve konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde bu araştırma eğitim yönetiminde ilk çalışma niteliğindedir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yürütüldüğünden sonuçlarını genellemek mümkün değildir. Bulguların genellenebilirliği katılımcıların doğasıyla sınırlıdır.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için bazı öneriler sunmakta fayda bulunmaktadır. Öncelikle destekleme ve yetiştirme kurslarına denetim gerektiği görülmektedir. Yönergeye göre kursun devamı için gerekli öğrenci sayısı yeterli değilken bazı okul müdürleri tarafından kursun devam ettirildiği görülmektedir. Bu konu ile alakalı yönergenin tekrar gözden geçirilmesinde fayda olduğu söylenebilir. Kursun kapatılması durumunda öğrencinin mağduriyet yaşamaması için aynı eğitim bölgesindeki başka bir okulda devamı sağlanabilir.

Türk eğitim sisteminin en büyük ve kronik sorunlarından biri eğitim finansmanındaki kaynak yetersizliğidir. Temel eğitim basamağındaki (okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar ve ortaokullar) okul müdürlerinin büro, temizlik, kırtasiye malzemesi ihtiyaçları için kaynak araması büyük bir sorundur. Bu sorunu okul müdürlerinin çözmesinde etik dışı davranışların sergilendiği görülmektedir. Temel eğitimde ilk olarak 2022-2023 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı okulların öğrenci sayısına göre kırtasiye ve temizlik için ödenek göndermiştir. Temel eğitimde de okul bazlı ödenek sisteminin hayata geçirilmesi okul müdürlerinin örgüt yararına etik dışı davranışını önleyebilir.

Bu araştırma resmî okul öğretmenleri ile yürütülmüştür. Aynı araştırma özel okul ve resmî okul öğretmenleri ile yapılarak karşılaştırma yapılabilir. Örgüt yararına etik olmayan davranışlar konusunda ölçek geliştirme çalışması yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altunay, E. (2017). Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Eğitim Finansmanı Politikaları: Sorunlar, Nedenler ve Çözümler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 689-714. <https://doi.org/10.14686/buefad.304498>
- Ashforth, B. E., & Anand, V. (2003). The Normalization of Corruption in Organizations. *Research in Organizational Behavior*, 25, 1-52. [https://doi.org/10.1016/S0191-3085\(03\)25001-2](https://doi.org/10.1016/S0191-3085(03)25001-2)
- Aydın, İ. (2016). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Billington, R. (2011). Felsefeyi Yaşamak: Ahlak Düşüncesine Giriş. (A. Yılmaz, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Brass, D. J., Butterfield, K. D., & Skaggs, B. C. (1998). Relationships and Unethical Behavior: A Social Network Perspective. *Academy of Management Review*, 23(1), 14-31. <https://doi.org/10.2307/259097>
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. (A. Aypay, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.

- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2021). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. (E. Dinç, & K. Kiroğlu, Çev.) Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257676748>
- Coşkun, A., & Ülgen, B. (2017). Örgüt Yararına Ahlaki Olmayan Davranış. *İş Ahlakı Dergisi*, 10(2), 177-201. <https://doi.org/10.12711/tjbe.2017.10.2.0008>
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim Araştırmaları Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*. (H. Ekşi, Çev.) İstanbul: Edam.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma Deseni*. (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalık, K. (2012). *Kamu Yönetiminde Etik Değerlerden Sapma: Bir Kamu Örgütü Üzerine Alan Araştırması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çetin, M., & Toprak, Y. E. (Yıl 2016). Kriz İletişimi ve Sosyal Medya: Emisyon Krizinde Volkswagen'İN Facebook Kullanımı. *Selçuk İletişim*, 9(3), 54- 68. <https://doi.org/10.18094/si.51665>
- Çinkır, Ş. (2010). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Sorunları: Sorun Kaynakları ve Destek Stratejileri. *İlköğretim Online*, 9(3), 1027-1036. <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden alındı.
- Epley, N., & Kumar, A. (2022, 10 12). Etik Bir Organizasyon Nasıl Tasarlanır? *Harvard Business Review Türkiye*, s. 1-8. <https://hbrturkiye.com/dergi/etik-bir-organizasyon-nasil-tasarlanir> adresinden alındı.
- Feldman, F. (2016). *Etik Nedir?* (F. B. Aydar, Çev.) Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Grünberg, D. (2005). *Etik ve Yaşamın Anlamı*. *ERDEM*, 15(44), 147-160.
- Holt, R., & Sandberg, J. (2013). *Fenomenoloji ve Örgüt Teorisi*. H. Tsoukas, & R. Chia içinde, *Felsefe ve Örgüt Teorisi* (İ. Anıl, Çev., s. 215-249). Ankara: Nobel.
- Hosain, M. S. (2019). Unethical Pro-organisational Behaviour: Concepts, Motives and Unintended Consequences. *Asia-Pacific Journal of Management Research and Innovation*, 15(4), 133-137. <https://doi.org/10.1177/2319510X19883084>
- Hoşgörür, V., & Arslan, İ. (2014). Okul Örgütünün Finansal Kaynaklarının Yönetimi Sorunu (Yatağan İlçesi Örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 91-102.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pınar, H. (2016). Volkswagen (VW) grubu dizel arabalarındaki emisyon manipülasyonu ve hukuki sonuçları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74(2), 843-877.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (55), 459-496.
- Shu, X. (2015). Contagion Effect of Unethical Pro-Organizational Behavior among Members within Organization. *Metallurgical and Mining Industry* (5).
- T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2020). Milli Eğitim Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu.
- TDK. (2022, 08 06). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı
- Thau, S., Pitesa, R. D.-R., Mitchell, M. S., & Pillutla, M. M. (2015). Unethical for the Sake of the Group: Risk of Social Exclusion and Pro-Group Unethical Behavior. *Journal of Applied Psychology*, 100(1), 98-113. <https://doi.org/10.1037/a0036708>
- Toker Gökçe, A., & Uslu, Ö. (2018). İlkokullarda okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçları karşılama yolları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 315-334. <https://doi.org/10.17679/inuefd.311995>
- Ulu, S. (2021). *Yaptım Ama Bir Sor Niye Yaptım! Örgüt Yanlısı Etik Olmayan Davranışlar*. F. Üstün, & A. İ. Ballı içinde, *Örgütsel Davranış Şimdi Bu Konular Konuşuluyor* (s. 1-27). Detay Yayınları.

- Umphress, E. E., & Bingham, J. B. (2011). When Employees Do Bad Things for Good Reasons: Examining Unethical Pro-Organizational Behaviors. *Organization Science*, 22(3), 621–640. <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0559>
- Umphress, E. E., Bingham, J. B., & Mitchell, M. S. (2010). Unethical Behavior in the Name of the Company: The Moderating Effect of Organizational Identification and Positive Reciprocity Beliefs on Unethical Pro-Organizational Behavior. *Journal of Applied Psychology*, 95(4), 769–780. <https://doi.org/10.1037/a0019214>
- Uzunbacak, H. H., Akçakanat, T., Dinç, M., & Bayrakçı, E. (2019). İyi Niyetli Kötü Davranışlar: Banka Çalışanlarının Örgüt Yararına Ahlaki Olmayan Davranışları Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12(18), 658-683. <https://doi.org/10.26466/opus.590468>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Etik, yanlış ve doğru davranış teorisi; pratiğe dönüştürülmüş hali ise ahlaktır. Ahlaki ilkeler yerine etik prensiplerden; etik yerine ahlaki davranış biçiminden bahsetmek daha doğru olabilir. Etik, insan davranış prensipleri; ahlak da belirlenen prensiplerin kısmi biçimde uygulanması durumudur. (Billington, 2011). Etik dışı davranış ise, başkaları üzerinde zarar verici sonuçları olan yasa dışı veya toplum için ahlaki olarak kabul edilemez davranışlar olarak ifade edilir (Brass, Butterfield ve Skaggs, 1998). Etik olmayan örgüt yararı kapsamına giren davranışlar ikiye ayrılır: Birincisi resmî iş tanımlarında belirtilmeyen veya üstler tarafından emredilmeyen, ancak örgüte fayda sağlamak veya yardım etmek için gerçekleştirilen örgüt yanlısı davranışları, ikincisi ise ürünün tehlikeleri hakkında bilgi vermemek, stok bilgilerinde yanlış bilgi verme gibi davranışları içermektedir (Umphress, Bingham ve Mitchell, 2010). Örgüt yararına etik olmayan davranışlar, örgüt menfaati gözetildiği için verimlilik, etkinlik, kârlılık gibi rasyonel göstergeler açısından kısa vadede örgüte maddi anlamda katkı sağlayabilir fakat uzun vadede örgüt; itibar kaybı, maddi tazminat ödemeleri, satış gelirlerinde ve hisse değerinde düşüş, çalışan ve müşteri kaybı ve neticede iflasla dahi karşılaşabilir (Coşkun ve Ülgen, 2017). Bu araştırmanın amacı, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin, okul müdürlerinin örgüt yararına sergiledikleri etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu ana amaç doğrultusunda öğretmenlerin, görev yaptıkları okullarda örgüt yararına etik dışı davranışların sergilenip sergilenmediği ve etik dışı davranışlar var ise okul yöneticisinin sergilediği bu tarz davranışlara ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yönetici olmaları durumunda örgüt yararına etik dışı davranışlara yaklaşımlarının nasıl olacağı ve bu tarz davranışların olası sonuçlarına ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) desenindedir. Yunanca görünümeler anlamına gelen fenomen kelimesinden türemiş olan fenomenoloji kendi deneyimlerimizin, nesnelere ve olayların bize nasıl göründüklerinin incelenmesidir (Holt ve Sandberg, 2013).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışmaya Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi gören 38 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiş ve metnin içerisinde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmada görüşme formları ile öğretmenlerden elde edilen yanıtlar incelenerek tüm (n=38) görüşme formları geçerli kabul edilmiştir.

Bulgular, Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, MEB resmî kurumlarında görev yapan bazı öğretmenler, okul müdürlerinin örgüt yararına etik dışı davranışlar sergilediğini ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ise okul müdürlerinin örgüt yararına etik olmayan davranışlar sergilemediğini belirtmiştir. Katılımcıların ifade ettiği örgüt yararına etik olmayan davranışlar; ders saatinde toplantı yapılması, amacı dışında para harcanması, destekleme ve yetiştirme kurs yönergesine uygun hareket edilmemesi, örgütü dış paydaşların baskısından kurtarmak amacıyla yanlı not değerlendirmesi talebine olumlu yanıt verilmesi ve velilere yanıltıcı bilgi verilmesidir. Araştırmada, bazı okul müdürlerinin destekleme ve yetiştirme kurslarında (DYK) öğretmenin ek ders ücreti alması için yönergeye uygun olmayan (kursiyer sayısının 10'dan az olmaması esastır) şekilde kursu devam ettirdiği, öğretmene haksız bir şekilde finansal kaynak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bazı okul müdürlerinin kamu kaynaklarını keyfî bir şekilde kullandığına ve kamu zararına sebep olduğuna işaret etmektedir. Kamu kaynaklarının keyfî kullanımı ve kamu zararı oluşturmak etik olmamakla beraber yasal değildir. Katılımcılardan bazıları ise bu konuda, destekleme yetiştirme kursunun kapatılmamasının öğrenciyi mağdur etmeme amacı taşıdığını ifade etmiştir. Okul müdürü her iki durumda da örgüt yararına etik dışı davranış sergilemektedir. Sonuçta bu durum okul müdürlerinin etik ikilem yaşadıklarını da göstermektedir. Araştırmada okul müdürlerinin finansal kaynaklı örgüt yararına etik dışı davranışları olarak Tübitak projelerindeki ödeneklerin amacı dışında kullanılması, karşılıklı fayda esasına dayalı olarak velilerden yardım ve bağış talep edilmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okulların yetersizlikten dolayı örgüt yararına etik dışı davranışlar sergilemesi oldukça önemli bir bulgudur. Katılımcılar örgüt yararı için etik dışı sergilenen davranışın örgütün; işleyişini bozabileceğini, kültürüne ve imajına zarar vereceğini, itibar yitimine uğrayacağını ifade etmiştir. Araştırmanın bir diğer sonucu katılımcılardan bazılarının örgütün faydası için etik dışı davranabilecekleri, büyük bir çoğunluğunun ise kesinlikle etik ilkeler ışığında hareket edecekleri yönündedir. Katılımcılardan bazıları örgüt yararına etik dışı davranış sergilemenin olağan bir hâl alabileceğini ifade etmiştir. Araştırmada elde edilen son bulgular, katılımcıların örgüt yararına etik olmayan davranışların örgüte büyük zarar vereceğini ve hukuki sorunlarla karşı karşıya kalılabileceği algısına sahip olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak araştırmanın sınırlılıkları ve konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde bu araştırma eğitim yönetiminde ilk çalışma niteliğindedir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yürütüldüğünden sonuçlarını genellemek mümkün değildir. Bulguların genellenebilirliği katılımcıların doğasıyla sınırlıdır. Araştırma bulgularından yola çıkılarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için bazı öneriler sunmakta fayda bulunmaktadır. Öncelikle destekleme ve yetiştirme kurslarına denetim gerektiği görülmektedir. Yönergeye göre kursun devamı için gerekli öğrenci sayısı yeterli değilken bazı okul müdürleri tarafından kursun devam ettirildiği görülmektedir. Türk eğitim sisteminin en büyük ve kronik sorunlarından biri eğitim finansmanındaki kaynak yetersizliğidir. Temel eğitim basamağındaki (okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar ve ortaokullar) okul müdürlerinin büro, temizlik, kırtasiye malzemesi ihtiyaçları için kaynak araması büyük bir sorundur. Bu sorunu okul müdürlerinin çözmesinde etik dışı davranışların sergilendiği görülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT: Ethics is the theory of right and wrong behavior, and its practical implementation is morality. It might be more appropriate to mention ethical principles instead of moral principles, and rather than ethics, we can discuss moral conduct. Ethics pertains to human behavioral principles, while morality involves the partial application of those established principles (Billington, 2011). Unethical behavior is described as actions that are illegal or morally unacceptable, causing harmful consequences to others or society (Brass, Butterfield, and Skaggs, 1998). Unethical behaviors that serve the organization's interests can be categorized into two types: The first involves organizational citizenship behaviors, which are not officially specified in job descriptions or commanded by superiors but are undertaken to benefit or assist the organization. The second type includes

behaviors such as withholding information about product hazards or providing false information in stock records (Umphress, Bingham, and Mitchell, 2010). Unethical behaviors that serve the organization's interests may contribute to the organization financially in the short term, in terms of productivity, efficiency, and profitability. However, in the long run, the organization may face reputation damage, financial compensations, declines in sales revenues and stock value, loss of employees and customers, and ultimately even bankruptcy (Coşkun and Ülgen, 2017). The purpose of this study was to examine the views of teachers working in public schools regarding unethical behaviors displayed by school principals for the benefit of the organization. In line with this main objective, the aim was to identify whether unethical behaviors for the benefit of the organization were exhibited in the schools where the teachers work, and if such behaviors existed, to determine the teachers' opinions about the school administrators' display of such behaviors. In addition, the research tried to investigate how teachers' attitudes would be towards unethical behaviors for the organization's benefit if they were in a leadership position, and to explore their views on potential consequences related to such behaviors.

Method

This study adopted a qualitative research approach using the phenomenology design, which focuses on understanding the appearances or phenomena. The term "phenomenology" derives from the Greek word "phenomenon," meaning appearances. It involves examining our own experiences and exploring how objects and events appear to us (Holt & Sandberg, 2013).

Study Group

38 teachers enrolling in the non-thesis master's program in Educational Management Program at Firat University, Faculty of Educational Sciences participated in the study on a voluntary basis. In the selection of study group, purposive sampling method was used in order to include participants with specific characteristics or experiences relevant to the research questions.

Data Collection Tool

A semi-structured interview form was used in the study. It was developed by the researchers and consisted of open-ended questions. The form enabled flexibility in the interview process and ensured that certain key topics were covered during the interviews.

Data Analysis

The data were analyzed using a descriptive analysis method. Also direct quotations of the participant responses were reported. The responses obtained from the participants were examined, and all (n=38) interview forms were considered valid and included in the analysis.

Findings, Discussion and Conclusion

Some of the participants stated that school principals displayed unethical behaviors for the benefit of the organization. However, the majority of the participants stated that school principals did not display unethical behaviors for the benefit of the organization. The unethical behaviors reported by the participants included conducting meetings during class hours, misusing funds for purposes other than intended, not adhering to the guidelines for support and development courses, yielding to pressure from external stakeholders to improve the organization's image through biased grading, and providing misleading information to parents. It was also found that some school principals sustained support and development courses (DYK) for teachers in a manner that did not comply with the guidelines (the minimum number of students required is 10), providing the teacher with unjustified additional payment. This indicated that a number of school principals used public resources arbitrarily and caused financial harm to the public. Arbitrary use of public resources is not only unethical but also illegal. Some participants, however, expressed that keeping the support and development courses open aimed to prevent students from being disadvantaged. In both cases, the school principal engaged in unethical behaviors for the

benefit of the organization. Ultimately, this situation also indicated that school principals faced ethical dilemmas. The study identified another unethical behavior for the benefit of the organization: the misuse of financial resources. This included the misallocation of funds from TÜBİTAK projects and the solicitation of assistance and donations from parents based on mutual benefit. The finding that schools engaged in unethical behaviors for the benefit of the organization due to inadequacy was highly significant. The participants expressed that unethical behaviors carried out for the benefit of the organization could disrupt the organization's functioning, damage its culture and image, and lead to a loss of reputation. Another finding was that some participants indicated they might engage in unethical behavior for the organization's benefit, while a significant majority stated they would definitely act in accordance with ethical principles. Some participants also mentioned that engaging in unethical behaviors for the organization's benefit could become a norm under certain circumstances. The findings indicated that participants had the perception that unethical behaviors for the benefit of the organization could cause significant harm to the organization and lead to potential legal issues. In conclusion, considering the limitations of the research and examining related studies, this research holds the significance of being the first study in the field of educational management on this specific topic. Since the research was conducted using a qualitative research method, it is not possible to generalize the results. The generalizability of the findings is limited to the nature of the participants involved. Based on the findings of the present study, some recommendations for practitioners and researchers can be put forward. First, it is evident that support and development courses require proper supervision. It was observed that some school principals continued the courses even when the required number of students, as specified in the guidelines, was not met. One of the most significant and chronic problems of the Turkish education system is the inadequacy of financial resources. School principals at the primary education level (preschools, primary schools, and secondary schools) face a major challenge in sourcing funds for office supplies, cleaning, and stationery needs. It seems that some school principals resorted to unethical behaviors to address this problem.